

Η

ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΛΛΑΣ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α. ΔΟΣΙΟΥ

Ἀρθροπολιάρχου

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

τύποις ΔΘ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

1900

Τ Δ Χ

Έκ του Τυπογραφείου ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ
ΑΘΗΝΑΙ, Όδου Πειραιώς-Ζήνωνος Άλφ. 2

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΓΕΑ ΦΟΥΣ ΜΟΥ

891

DO

18.7.77

«Οὐδὲν σπουδαῖον θέλει ἐπιτευχθῆ ἔφ’
ὅσον δὲν ὑπάρχει πλήρης περὶ τούτου
τῆ ἔθνικῆ συνειδήσει ἔννοια.»

Ναύαρχος Réveillère.

Ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, καθ’ ὅλον τὸν πολυτάραχον αὐτῆς ἔθνικὸν βίον, μυριάκις ἢ Ἑλλάς εἰς τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴν ἀνεγνώρισε τὴν αἰτίαν τῆς σωτηρίας καὶ νίκης.

Ἄν καὶ τὰ πράγματα ἐσχάτως σημαντικῶς μετεβλήθησαν, ἂν ἤδη σιδηρόδρομοι ἀσφαλεστέραν ἀπεκατέστησαν τὴν διὰ ξηρᾶς κάθοδον τοῦ ἐχθροῦ, τὸ ἀναπεπταμένον τῆς ἡμετέρας παραλίας καὶ οἱ μετ’ ἐλπίδος πρὸς τὰς τοῦ Αἰγαίου νήσους ἐστραμμένοι πόθοι, δίκαιως ἔτι πρὸς τὴν θάλασσαν κρατοῦσι τοῦ Πανελληνίου τὴν προσοχὴν.

Περὶ τῆς σημερινῆς λοιπὸν τῆς θαλάσσης σημασίας προτιθέμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ πρὸς τοὺς ἄλλοις δὲ καὶ ὡς συμπέρασμα τοῦ συνόλου, σκοπεύομεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ὁποῖαι δέον νὰ εἶνε ἐν τῷ μέλλοντι αἱ ναυτικαὶ τῆς Ἑλλάδος παρασκευαί.

Καθ’ ὅλην τὴν μελέτην ταύτην δύο τινὰ θὰ ἐπιζητή-

σωμεν, τὸ σύντομον καὶ τὸ σαφές, τὸ μὲν φοβούμενοι μὴ φανῶμεν ἐνοχλητικοὶ, τὸ δὲ μὴ τυχὸν ἐξ ἀσφαλείας παρενοούμεναι αἱ σκέψεις ἡμῶν δώσωσιν ἀφορμὰς εἰς ἀσκόπους ἀντεγκλήσεις.

Θὰ προσπαθήσωμεν ἐπίσης νὰ καταργήσωμεν τὰς παραπομπὰς εἰς γνώμας ξένας ἀναφερομένας μετὰ κύρους· ὡς σήμερον ἔχει ὁ διεθνὴς ναυτικὸς τύπος τοσαύτας θεωρητικὰς παρυσιάζει διαμάχας, ὥστε ἕκαστος δύναται νὰ εὔρη ἐκεῖ ὕλην καὶ ιδέας ἱκανοποιούσας ὅλας τὰς ὀρέξεις.

Θὰ περιορισθῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν καθαρῶς ἐλληνικὴν τῶν ζητημάτων σημασίαν, ἐὰν δὲ ἀναγκασθῶμεν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν γενικὸς τινὰς κανόνας πανταχοῦ ἰσχύοντας, ἢ καὶ πράγματα τὰ ὁποῖα ἄλλοι πρὸ ἡμῶν εἶπον, ὀνομαστὶ θὰ ἀναγράψωμεν τοὺς δημιουργοὺς τῶν ιδεῶν, οὐχὶ ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν αὐτῶν τὸ κύρος, ἀπαγε, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶμεν ὡς σφετερισταί.

Κατὰ τὸν Γάλλον ναύαρχον Fournier ὁ ὅρισμός τῶν χαρακτηριστικῶν πολεμικοῦ τινος στόλου ἐξαρτᾶται

- 1ον) Ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας.
- 2ον) Ἐκ τῶν ὑδρογραφικῶν συνθηκῶν τῶν ἀκτῶν καὶ τῆς καταστάσεως τῶν θαλασσῶν αἱ ὁποῖαι τὰς περιβρέχουσι.
- 3ον) Ἐκ τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ.

4ον) Τῆς οἰκονομικῆς τῆς καταστάσεως.

5ον) Τῶν ἰδιοτήτων καὶ εἰδικῶν ἐπιδόσεων τῆς φυλῆς ἡ ὅποια τὴν κατοικεῖ.

Εἰς ταῦτα δεόν καθ' ἡμᾶς νὰ προστεθῶσι καὶ τὰ ἐξῆς σπουδαιότατα :

6ον) Ἐκ τοῦ τίς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔσται ὁ ἀντίπαλος καὶ ποία ἡ κατάστασις αὐτοῦ.

7ον) Ἐκ τοῦ σκοποῦ ὃν προτιθέμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν.

Περὶ τοῦ βασίμου τῶν 7 τούτων μεταβλητῶν νομίζομεν περιττὸν θεωρητικῶς νὰ ὁμιλήσωμεν. Ὁλόκληρος ἡ ἀκολουθοῦσα μελέτη, ἡ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα προτιθεμένη, ἀριδῆλως θὰ ἀποδείξῃ τὴν σημασίαν αὐτῶν.

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἐξαιρετικὰς παρουσιάζει ναυτικὰς συνθήκας.

Ἐὰν συγκρίνωμεν τὴν ἔκτασιν τῶν παραλιῶν τῆς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, βλέπομεν ὅτι ἡ εὐρισκομένη ἀναλογία εἶνε ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτῆς δυσανάλογος ἀπέναντι παντὸς κράτους τῆς γῆς· εἶνε δ' ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι αἱ ἀκταὶ τῆς, παρ' ὅλον τὸ πολυσχιδὲς αὐτῶν, δὲν παρουσιάζουσι κόλπους στενοὺς μὴ ἐπαυξάνοντας κατ' οὐσίαν τῶν ἀνοικτῶν παραλιῶν τὴν ἔκτασιν.

Πάντες οἱ κόλποι παρουσιάζουσιν ἀνοίγματα ἀρκούντως σημαντικὰ καὶ τὰ στενὰ, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων,

κατὰ τὴν σχετικὴν τῆς λέξεως σημασίαν δέον νὰ θεωρῶνται.

Ὡς ἄλλως τε ἦτο φυσικόν, πᾶσαι αἱ σπουδαιότεραι πόλεις καὶ αὐτὴ ἡ πρωτεύουσα εἶνε ἐκτισμέναι παρά τὴν θάλασσαν.

Ἐν Ἑλλάδι δὲν εὐρίσκονται οὔτε ποταμῶν ἐκβολαὶ σχηματίζουσαι δυσπρόσιτα δέλτα οὔτε παλίρροιαὶ καὶ ὀμίχλαι. Ἀμφιθεατρικῶς αἱ πλείσται πόλεις ἐπὶ τῶν παραλίω νύσθονται, παρουσιάζουσαι εἰς τὸν ἐχθρὸν στόχου ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκούς.

Οἱ ὄρμοι καὶ τὰ κατάλληλα πρὸς ἀπόβασιν σημεῖα δὲν ἀπολείπουσι, σοβαρὰ δὲ καὶ λυσιτελῆς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀμυνα θὰ ἦτο τόσον δαπανηρὰ ὥστε ὑπὸ τὴν κρατοῦσαν οἰκονομικὴν τῆς χώρας κατάστασιν εἶνε παράλογον νὰ ἐλπίσῃ τις εἰς αὐτήν.

Ἄλλὰ παραδέχομαι ὅτι τελεία ὀχύρωσις προστατεύει τὰς ἀκτὰς ἀπὸ προσβολῆς ἐκ τοῦ πελάγους, ἕτερος σπουδαιότατος λόγος ἀναγκάζων ἡμᾶς νὰ προσπαθῶμεν πάση δυνάμει νὰ συγκαταστήμεν τὴν θαλασσίαν ἡμῶν ὑπεροχὴν εἶνε καὶ ὁ ἐξῆς

Ὀλόκληρος ἡ ἐμπορικὴ κίνησις, ἡ διὰ τὴν διατροφὴν καὶ συντήρησιν ἡμῶν ἀπαραίτητος, διεξάγεται κατὰ θάλασσαν, ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς καταπαύσῃ κινδυνεύομεν, ἔστω καὶ νικῶντες κατὰ ξηρὰν, νὰ καταβληθῶμεν ἐκ τῆς αἰτίας.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις, διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν σιδηροδρο-

μικῶν δικτύων, τὸν στρατὸν ἡμῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διὰ θαλάσσης μεταφέρομεν.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω νομίζομεν ὅτι ἱκανῶς ἐξάιρεται ἡ τῆς ἀμύνης κατὰ θάλασσαν ἀνάγκη.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη τὰς βλέψεις καὶ τοὺς σκοποὺς ἡμῶν.

Ἄν ὑπάρχωσι καὶ ἄλλοι μὴ φίλα πρὸς ἡμᾶς φρονεῦντες, ἡμεῖς ἓνα καὶ μόνον δυνάμεθα νὰ προσατενίζωμεν δυστυχῶς ἀντίπαλον.

Εὐτυχῶς ὅμως ὁ πόλεμος μόνον διὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ φανεροῦ προσβάλλοντας τροβλέπεται· περὶ δὲ τῶν ὑποῦλων βλέψεων καὶ τῶν σκοπῶν τῶν κεκαλυμμένων, ἄλλοι πάλιν, περὶ τῶν ἰδίων ἀσχολούμενοι, δι' ὁμοίου τρόπου φροντίζουσι.

Ὁ φυσικὸς ἡμῶν ἀντίπαλος ὁ μόλις κατὰ 150 μίλια ἀφ' ἡμῶν ἀπέχων εὐρίσκεται ναυτικῶς ὑπὸ συνθήκας ἀσυγκρίτως τῶν ἡμετέρων βελτίονας.

Καὶ πρῶτον ἀπὸ τῆς θαλάσσης οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῆ.

Τὰ ἀναπεπταμένα αὐτοῦ παράλια κατοικοῦνται ὑπὸ λαῶν ὑποδοῦλων ἐξ ὧν οὐδὲ κἂν στρατολογεῖ, ἡ δὲ προσβολὴ καὶ λεηλασία τῶν ἐχθρικῶν ἀκτῶν θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς καταστροφὴ αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀκμῆς.

Ὁ ἐχθρὸς κατέχει ναύσταθμον ἀπορρήτως ὀχυρὸν καὶ ὁ πολύνησος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας λαβύρινθος τοσαῦτα

παρέχει κρυψύγεται, ὥστε, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ βραχὺ τῶν διαστημάτων, πρὶν ἢ ἡ ἡμέρα ἐπαρκέσῃ πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ ἀναγνώρισιν, τὸ προστατευτικὸν τῆς νυκτὸς σκότος νέαν θὰ ἐπιτρέψῃ φυγὴν ἢ μετατόπισιν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀμέσως βλέπομεν ὅτι δι' ἡμᾶς πρωτεύει ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσιν ἡ ἄμυνα, ὅσον δι' ἐκείνον ἢ ἐπίθεσις· βλέπομεν αὐτὸν κύριον τοῦ στόλου τοῦ ὃν δύναται νὰ μεταχειρισθῆ ὅπως αὐτὸς νομίζῃ κάλλιον, καὶ ἡμᾶς ὑποχρεωμένους νὰ δεχθῶμεν τὴν σύγκρουσιν ὁπόταν αὐτὸς θελήσῃ καὶ ἐπὶ ὀρισμένης γραμμῆς.

Ἄλλὰ τί θὰ πράξωμεν ἡμεῖς ἐν περιπτώσει πολέμου;

Ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς τὰς περιστάσεις· ἄς διερευνήσωμεν πάσας τὰς δυνατάς ἐπιχειρήσεις καὶ ἀναλόγως τῆς σημασίας αὐτῶν, ἀναλογισθῶμεν τὸ μέγεθος τῆς ἐκάστοτε ἀπαιτηθησομένης προσπάθειας.

Ἄλλὰ πρὸ παντὸς δέον νὰ ἐξετάσωμεν ποῖοι οἱ ἐθνικοὶ πόροι καὶ τὰ μέσα, νὰ σκεπτόμεθα δὲ πάντοτε πῶς εἶνε δυνατόν, ὀλιγώτερα δαπανῶντες; καὶ διακινδυνεύοντες, τὸ μέγιστον νὰ ἐπιφέρωμεν ἀποτέλεσμα.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται, οὐδὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἐὰν μὴ προηγουμένως ἀσφαλίσωμεν τὰ παράλια ἡμῶν σύνορα.

Πῶς εἶνε λοιπὸν δυνατόν νὰ ἀσφαλισθῶσι τὰ σύνορα ταῦτα, ἐὰν μὴ κατατροπωθῆ κατὰ θάλασσαν ἐχθρός

Ἄλλ' ἵνα κατατροπωθῆ ὁ ἐχθρὸς δύο τινὰ ἀπαι-
τοῦνται

1ον) Νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ὠχυρωμένου καὶ ἀπορρήτου ναυ-
στάθμου του.

2ον) Νὰ εἶνε ὄγκω ἢ τέχνῃ τοῦλάχιστον ἀσθενέστε-
ρος ἡμῶν.

Ἄλλ' ἂν τὸ δεύτερον συμβαίνει, θὰ πράξῃ τὸ πρῶ-
τον, ἂν μὴ ἄλλαι περιστάσεις ἐπιβάλλωσι τέλος αὐτῷ τὸν
περὶ τῶν ὄλων ἀγῶνα ;

Οὐχι βεβαίως.

Ἄλλὰ πόθεν ἴθρον νὰ προέλθῃ ὁ ἀνωτέρω καταναγ-
κασμός ;

Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ;

Δύσκολον ἂν ὄχι ἀδύνατον.

Τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν κατὰ θάλασσαν ; Ἰδωμεν.

Πολὺς ἐγένετο λόγος κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον
περὶ ἀποκλεισμοῦ· ἀλλ' ἡ μηδαμινότης τῶν συλληφθει-
σῶν λειῶν, ὑπὸ πολεμικῆν ἔποψιν, νομίζομεν ὅτι ἐναρ-
γῶς καταδεικνύει τὸ ἀνωφελές τῆς τοιαύτης ἐνεργείας.

Κατὰ τί δύναται νὰ στενοχωρηθῆ ὁ ἐχθρὸς δι' ἀπο-
κλεισμοῦ κατὰ θάλασσαν, ὅταν τὸν μὲν στρατὸν αὐτοῦ
ἅπαντα διὰ ξηρᾶς μεταφέρει, ἐμπόριον δ' οὐδὲν κατὰ
θάλασσαν ἔχει δυνάμενον νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ἀντοχὴν αὐ-
τοῦ ;

Ἄπλοῦν καὶ μόνον βλέμμα ἐπὶ τοῦ σιδηροδρομικοῦ

τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης συμπλέγματος ἀρκεῖ νὰ μας πείσῃ περὶ τῆς ἀληθείας τούτου. (*)

Ἡ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔποψιν ὑπεροχὴ τῆς Τουρκίας εἶνε καταφανής.

Ἡμεῖς μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ πλούτου τὴν ἀπόκτησιν ἐπιζητοῦμεν εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἐκεῖνη δὲ, ἀντὶ νὰ παλαιῇ ὅπως βιομηχανικῶς ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐξακολουθεῖ, ἐπωφελουμένη τῆς εὐρορίας τοῦ ἐδάφους, νὰ ἐπαρκῆται καὶ μόνον εἰς τὴν γεωργικὴν τῆς χώρας παραγωγὴν τῆς ὁποίας ἡ σημασία κατὰ φυσικὸν τῆς οἰκονομολογίας νόμον διαρκῶς ἐπιτείνεται.

Ἡ Τουρκία λοιπὸν εἶνε αὐτάρκης, καὶ ἐὰν τυχὸν ἔχη ἐλλείψεις τιὰς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀσφαλῶς δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ συμπληρώσῃ ταύτας ἀπὸ τοῦ Αἰγίου, ὁπόθεν καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης δὲν ἔχει συμφέρον νὰ τὸ πράττῃ.

Πᾶσα λοιπὸν ἰδέα περὶ ἀποκλεισμοῦ, ὁσάκις μάλιστα πρόκειται ἐπὶ τῇ βᾶσει αὐτῆς νὰ κατασκευασθῶσι καὶ κατ'ἀλληλα πλοῖα, ἐκτὸς τοῦ ἐσφαλμένου, ἀποβαίνει αἰτία σπατάλης ἀσκόπου τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου.

Ἐξετάσωμεν ἤδη ἕτερον ζήτημα.

Μία τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν ὁποίαν τὸ Ἑλληνι-

(*) Ἴδε «Von der Goltz. Ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος» Ἑλλ. μετάφρασις σελ. 36.

κὸν Ἔθνος ἀποδίδει τὴν μεγίστην σημασίαν εἶνε ἢ ἀπό-
βασις.

Ἡ ἰδέα αὕτη, καίτοι μερικεύουσα τὰς συνθήεις γε-
νικότητος τὰς ὁποίας, ὅταν περὶ γενικῶν ζητημάτων
πρόκηται, μεταχειρίζομεθα, πρὸς ἐπιβολὴν ἐν ταῖς συ-
ζητήσεσι, περιέχει ἐν ἑαυτῆς τόσῃ ἀσάφειαν, ὥστε κρί-
νομεν ἀπαραίτητον λεπτομερῶς νὰ τὴν πραγματευθῶμεν.

Ὑπὸ τοὺς κρατοῦντας ἀνέκαθεν κανόνας τῆς στρα-
τιωτικῆς τέχνης, πᾶσα ἀπομάκρυνσις, ἔστω καὶ τῆς ἐλα-
χίστης στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἀπὸ τοῦ μέρους ἐνθα πρό-
κειται νὰ κριθῆ ἡ γενικὴ τοῦ ἀγῶνος ἔκβασις οὐ μόνον
ἔσται ἐπισηφαλὴς ἀλλὰ καὶ ἐπιζημία.

Δοθέντος ἤδη ὅτι ἐὰν ἐξαίρεσωμεν βιαίας τινὰς ἐπι-
χειρήσεις δυναμένας, καθ' ὑπόθεσιν ἐννοεῖται, σπουδαίας
βλάβας νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ αἱ ὁποῖαι ἀπαι-
τοῦσι σχετικῶς μικρὸν ἀριθμὸν ἀνδρῶν, δύο μόνον ἀπο-
μένουσιν εἰς ἡμᾶς σημεῖα καθ' ὧν ἐπιτρέπεται λογικῶς
νὰ σκεπτῶμεθα περὶ ἀποβάσεως.

Τὰ δύο ταῦτα σημεῖα εἶνε, τὸ μὲν αἰ ἄκται τῆς
Μακεδονίας, τὸ δὲ αἰ ἄκται τῆς Ἡπείρου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν τελευταίων κρίνομεν ἄσκοπον νὰ
ὀμιλήσωμεν ἐνταῦθα· ἐξ ἐνός μὲν διότι αἰ ἐν Ἡπείρῳ
ἐπιχειρήσεις δευτερεύουσιν κέκτηνται σημασίαν, ἐξ ἑτέρου
δὲ ἄτε γνωστοῦ ὄντος ὅτι αἰ ἐδαφικαὶ ἐκεῖσε συνθήκαι
ἀσφαλῶς κλίνουσιν ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἡ εἰς τὴν χαμηλὴν μακεδονικὴν παραλίαν ἀπόβα-

σις γενικῶς θεωρεῖται ὡς ἐπιχειρήσις δυναμένη νὰ ἐχῆ ἀρίστως δι' ἡμᾶς συνεπείας.

Ἄς ἐπιτραπῆ ὁμως νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη, τὸ γε νῦν ἔχον, εἶνε καὶ στρατηγικῶς καὶ τακτικῶς ἐσφαλμένη.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι τῆς μακεδονικῆς παραλίας δεσπόζουσι, καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, νοτιῶς μὲν αἱ κλιτύες τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς Βορρᾶν δὲ οἱ ἀνατολικοὶ πρόποδες τοῦ ὄρους Φλάμπουρον. Εἶνε ἐπίσης γνωστὸν ὅτι δύο εἰσὶν αἱ συντομώτεραι πρὸς Ἐλασσῶνα ἄγουσαι ὁδοί· ἡ μὲν διὰ Λεπτοκαρυᾶς καὶ Καρυᾶς, ἡ δὲ δι' Αἰίατερίνης, Πέτρως καὶ Ἀγ. Δημητρίου.

Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης ὁδοῦ οὐδὲ λόγος πρέπει νὰ γίνεται· ἰδοὺ πῶς περιγράφει αὐτὴν ὁ Φὸν δὲρ Γολτς :

« Ἡ ὁδὸς δὲν ἦτο βατῆ εἰς πυροβόλα καὶ φορτηγὰς ἀμάξας, οὕτως ὥστε ὀλόκληρον τὸ πυροβολικὸν ἡναγκάζετο νὰ κάμῃ τὸν τεράστιον γῦρον μέχρι τῆς πεδιάδος τῶν Βιτωλίων, ἀφ' ὅπου πάλιν, μεσημβρινῶς διευθυνόμενον, ἀφικνεῖτο εἰς τὰ μέρη τῆς παρατάξεως. Εἰς τὸ ἀπὸ Λεπτοκαρυᾶς εἰς Ἐλασσῶνα τμήμα, ἐξελίσσεται ἡμιονικὴ ὄρεινὴ ἀτραπός, ἣτις ἀπὸ τῆς παραλίας ἀνέρχεται ἀποτόμως διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν, ἀκολουθοῦσα μικροὶ χειμαρρῶν, διέρχεται ἔμπροσθεν τῆς καταστραφείσης ὑπὸ πυρκαϊᾶς μονῆς τῶν Καναλίων μέχρις ὄρεινῆς τινοῦ διόδου εἰς ὕψος ἄνω τῶν 1100 μέτρων, κατέρχεται δ' εἴτα βαθμηδὸν πρὸς Δυσμάς· σχεδὸν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος διήκει αὕτη μεταξὺ βραχύδους τοιχώματος, ἀποτο-

μω; ἀφ' ἐνὸς ἀνυψουμένου καὶ ἀφ' ἑτέρου κλιτύος, κα-
τεροχομένης ἐπίσης ἀποτόμῳ πρὸς βαθεῖαν φάραγγα. Τὴν
ἀτραπὸν κκλύπτουσι λίθοι καὶ ὄγκοι βράχων καθιστῶντες
πολλάκις αὐτὴν ἀόρατον, εἰς τρόπον ὥστε μόνον οἱ ἐπι-
δέξιοι μικροὶ ὄρεινοὶ Ἴπποι τοῦ τόπου καὶ οἱ νοήμονες
ἡμίονοι γνωρίζουσι νὰ τὴν ἐπανεύρωσι. Καὶ μεθ' ὅλα
ταῦτα ἡ ἀτραπὸς αὕτη ἀρχικῶς ἦτο ἡ κυρία γραμμὴ συγ-
κοινωνιῶν καὶ τροφοδοσίας τοῦ στρατοῦ. Διὰ τῶν μεγα-
λειτέρων κόπων κατωρθοῦτο ἡ διὰ τῶν ὀρέων ἀπὸ τοῦ
ἐνὸς; εἰς τὸ ἄλλο μέρος μετάβασις τῶν μακρῶν σειρῶν τῶν
φορτηγῶν ζῶων μετὰ τῶν φορτίων των. Τεσσαράκοντα
τοῖς ἑκατὸν κατέπιπτον ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς τὰ βάθη
ἕνεκα τοῦ ὀλισθηροῦ τῶν λίθων, ἀπώλειαι δὲ εἰς ἀνθρώπι-
νους ὑπῆρξε κατὰ τὰς πορείας; δὲν ἦσαν σπάνια. Ἄλλ'
ἐν τούτοις; ὑπερηνικήθησαν ὅλα τὰ ἐμπόδια. Εἰς δὲ τὸν
διερχόμενον τὴν ὄρεινὴν ταύτην ὁδὸν σήμερον, φαίνεται
θαῦμα, ὅτι ὑπῆρξε δυνατὴ ἐν γένει ἡ συγκοινωνία ἐν
καιρῷ πάγου καὶ χιόνος.»

Ἡ ἑτέρα ὁδὸς κατασκευασθεῖσα κατὰ τὸ 1886 ὑπὸ
τοῦ Ἀχμέτ Ἐγιοῦπ δὲν παρουσιάζει μὲν τὰς δυσχερείας
τῆς πρώτης ὡς πρὸς τὸ βατὸν, εὐκόλως ὅμως δύναται
διὰ μικρᾶς δυνάμεως νὰ φυλαχθῇ ἅτε διερχομένη διὰ
στενωπῶν καὶ διόδων. Σήμερον ἡ ὁδὸς αὕτη παρὰ τοῖς
Τούρκοις θεωρεῖται ἀχρηστος, ὁ δὲ Φὸν δὲρ Γόλτς διερ-
χόμενος ἐκεῖθεν κατὰ τὸ 1894 εὔρε κατεστραμμένας ἀπά-
σας τὰς γεφύρας.

Κατὰ τί δύναται λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς σοβαρῶς νὰ ἀνησυ-

χρήση δι' απόβασιν γενησομένην ἐν Αἰκατερίνῃ ἢ Λεπτοκαρυᾷ :

Ἄπ' ἐναντίας πάντα ἔχει λόγον νὰ χαρῆ βλέπων ὅτι ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ διέπραξε σφάλμα μέγιστον, διαθέσας ἀσκόπως δύναμιν σημαντικὴν, εἰς ἀγῶνα ἄκαρπον, καὶ ἐκθέσας ταύτην εἰς βεβαίαν καταστροφὴν, ἀφ' ἧς ἀναχωρῶν ὁ στόλος ἐκεῖθεν ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν εἰς τὴν τύχην τῆς.

Πολλοὶ θεωροῦσιν ἐπίσης ὡς ἐπωφελεῖ τὴν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ἀπόβασιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης· ἀλλ' ὅποια πρὸς τοῦτο χρειάζονται δυνάμεις

Δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον διὰ τοῦ ἀποβατικοῦ σώματος ἐκείνου σπουδαίως νὰ ἐνισχύετο ὁ ἐν τοῖς συνόροις μαχόμενος στρατός

Ἴδου τι λέγει περὶ τῶν ἀποβάσεων ὁ Γάλλος ὑποπλοίαρχος Grasset.

«Τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κράτη προσπαθοῦσι νὰ ἐπανξήσωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ τὰ ὅποια θὰ συγκρουσθῶσιν ἅμα τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου καὶ θὰ ἀποφασίσωσι περὶ τῆς ἐκβάσεως αὐτοῦ· τείνουσιν ἐπομένως νὰ ἐγκαταλείψωσιν, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, τὰς δευτερευούσας ἐπιχειρήσεις, αἱ ὅποια ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπιφέρωσι πραγματικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἀγῶνος, ἐνῶ ἀποστεροῦσι τὰ κύρια στρατεύματα σπουδαίας ἐπικουρίας.»

Ἴδου τί ἔγραφε τὸ Γερμανικὸν ἐπιτελεῖον κατὰ τὸ 1870:

«Δὲν δυνάμεθα νὰ παραγνώρισωμεν ὀπόσον σπουδαῖον εἶνε νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς ὑπεροχῆς τὴν ὁποῖαν ἐξασφαλίζουν μόναι αἱ ἐν τῇ Βορείῳ Γερμανίᾳ δυνάμεις ἡμῶν. Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη σημαντικῶς θὰ αὐξήσῃ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκβάσιν τοῦ ἀγῶνος, ἐὰν οἱ Γάλλοι ἐνδῶσωσιν εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς ἐκτελέσεως ἐπιχειρήσεων ἐναντίον τῶν ἀκτῶν τῆς Βορείου Γερμανίας ἢ κατὰ τῆς Νοτίου τοιαύτης. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πρώτας, ἔχουσιν ἀφεθῆ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ἱκαναὶ δυνάμεις ὅπως τὰς ἀποκρούσωσι.»

Ἄλλὰ πρὸ παντὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἶνε ὅτι, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τοῦ δυνατοῦ καὶ λυσιτελοῦς ἀποβατικῆς τινος ἐπιχειρήσεως, ἡ ἐκτέλεσις ταύτης ἀποβαίνει δι' ἡμᾶς καὶ δι' ἄλλους λόγους ἀπίθανος.

Ὅπως σκεφθῶμεν ποτὲ νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ πολλῆς καὶ σοβαρᾶς δεόμενον παρασκευῆς κίνημα τῆς ἀποβάσεως πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἤμεθα βέβαιοι περὶ τῆς ναυτικῆς ἡμῶν ὑπεροχῆς, καὶ ταύτης δὲν δυνάμεθα νὰ καρπωθῶμεν πρὶν ἢ ὀριστικῶς ἀπαλλαγῶμεν τῶν θαλασσιῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄλλὰ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν βλέπει διακυβευόμενα ἐν ταῖς κατὰ

ξηράν συμπλοκαῖς τὰ περι τῶν ὄλων συμφέροντα αὐτοῦ ; (*)

Ὁ ἐχθρικός στόλος ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν δὲν θὰ ἐξέλθῃ, ἐὰν εἶνε ἀσθενέστερος τοῦ ἡμετέρου, εἰμὴ ὅταν ὑπερτάτη ἀνάγκη τὸ καλέσῃ.

Ἄλλὰ πῶς θὰ δημιουργηθῇ ἡ ἀνάγκη αὕτη ἄλλως εἰμὴ διὰ νίκης κατὰ ξηράν. Καὶ ὅταν ἡ νίκη αὕτη κατορθωθῇ, τί θὰ εἶνε δι' ἡμᾶς ἡ ἀπόβασις ἄλλο ἢ ἀπλὴ μεταφορὰ στρατοῦ ;

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν ὅτι ἡ πρόνοια περὶ ἀποβάσεως μεγάλων μονάδων εἰς τὰ ἐχθρικά παράλια εἶνε πολυτέλεια τὴν ὁποίαν δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ σκεπτώμεθα, πολυτέλεια ἐπισφαλῆς καὶ δυναμὴ ἀνυπολογίστους νὰ ἐπιφέρῃ ζημίας εἰς ἠθικὸν καὶ ἄνδρας.

Πρέπει πρὸς δε τὰς περὶ τῶν πολεμικῶν πραγμάτων τῶν πολλῶν οὐτοπίας ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἤδη νὰ φροντίσωμεν νὰ ἀπαλείψωμεν, διότι οὐδὲν συντελεῖ περισσώτερον εἰς

(*) Κατὰ ταῦτα βλέπομεν ὅτι ὡς ἔχει σήμερον τὸ σύστημα τῆς ναυτολογίας εἶνε ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν πλημμυλές. Δοθέντος ὅτι ἐν πολέμῳ ἔχομεν ἀνάγκην, καὶ μόνον, τοῦ ὀργανικῶς τοῦ πλοίων ἐπιβαίνοντος προσωπικοῦ, ἡ ἐκπαίδευσις ἀνδρῶν πλειοτέρων τοῦ δέοντος εἰς τὰ ναυτικὰ καθίσταται διττῶς ἐπιζημία. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ προσεγγίσωμεν εἰς σχετικὴν τινα τελειότητα ἐκπαιδεύσεως, θὰ ἔχωμεν, ἐν εἰρήνῃ μὲν δαπάνην καὶ φθορὰν πυρμαχικῶν καὶ ὑλικῶν ἄσκοπον, ἐν καιρῷ δὲ πομου ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀνδρῶν ἀχρησιμοποιήτων, ὡς τοῦτο ἤδη κατὰ τὸ 1897 συνέβη.

τὴν ὀλεθρίαν κατὰ τὸν πόλεμον ἀπογοήτευσιν, ἢ ἢ μὴ ἐκ-
πλήρωσις τῶν ἰδεῶν καὶ σχεδίων τὰ ὅποια ἡδέως ἀνε-
πόλουν ἐν καιρῷ παρασκευῆς οἱ τὸν χρόνον αὐτῶν δαπα-
νῶντες εἰς ἐθνικὰ ὄνειρα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀποβάσεων. Ἐρχόμεθα ἤδη
εἰς ἕτερον εἶδος ἐπιχειρήσεων, τὸ τῆς κατὰ θάλασσαν ἐπι-
θετικῆς πολιορκίας καὶ προσβολῆς ὀχυρῶν θέσεων.

Τοιαῦται ὀχυραὶ θέσεις ἀξιόλογοι ὑπὸ στρατηγικὴν ἔ-
ποψιν τρεῖς ἐν ὄλῳ παρουσιάζονται καθ' ὅλην τῶν ἐχθρι-
κῶν περὶ τῶν ἐκτασιν. Τα Δαρδανέλλια, τὸ Καραμ-
πουροῦ καὶ ἡ Πρέβεζα.

Καὶ περὶ μὲν τῶν Δαρδανελλίων νομίζομεν περιττὸν
νὰ συζητήσωμεν, καὶ τοὶ πολλοὶ ἄλλοτε σοβαρῶς ἐπρό-
τειναν τὴν διὰ τῶν ἡμετέρων ναυτικῶν δυνάμεων παρα-
βίασιν τῶν στενῶν τούτων, νομίζομεν δὲ φρόνιμον νὰ
περιορισθῶμεν εἰς τὴν συζήτησιν τῶν δύο ἄλλων σχε-
δίων.

Τὸ Καραμπουροῦ, ἀκρωτήριον δεσπάζον τῆς εἰσόδου
τῆς Θεσσαλονίκης, προασπίζει ταύτην κατὰ πάσης ἀπὸ
τῆς θαλάσσης προσβολῆς· καὶ ναὶ μὲν ὁ ὀπλισμὸς αὐτοῦ
δὲν εἶνε τέλειος καὶ κατὰ τὸ νεώτατον ἐγκατεστημένος
σύστημα, πλὴν ἱκανὰ δύναται νὰ παρεμβάλη ἐμπόδια εἰς
ἐκεῖνον ὁ ὅποιος θὰ θελήσῃ νὰ διέλθῃ ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν
φρουρίων αὐτοῦ.

Εἰς ταῦτα δεόν νά προστεθῆ ὁ ἀπό τῶν τορπιλλῶν πυθμένος κίνδυνος.

Ἄλλὰ πρὸς τί πάντα ταῦτα, ἐὰν δὲν ἔχωμεν ὡς σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης, δηλαδὴ τὴν ἐκτέλεσιν τακτικῆς καὶ αὐτονόμου ἀποβάσεως ;

Προκειμένου ἤδη περὶ Πρεβέζης, ἂν καὶ ἡ ἐπιχειρήσεις αὕτη ὡς καὶ ἄλλοι εἴπομεν διὰ τὴν καθολικὴν τοῦ ἀγῶνος ἔκβασιν οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει, νομίζομεν ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο ναὶ μὲν ἐμποδίζει τὴν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἠπείρου μεταφορὰν στρατοῦ καὶ ἐφοδίων διὰ θαλάσσης, ἀλλ' ἡδύνατο κάλλιον νά προσβληθῆ διὰ ξηρᾶς, ἐκ Βορρᾶ μὲν πρὸς διακοπὴν τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας συγκοινωνίας, ἀπὸ Νότου δὲ διὰ πυροβολείων ἐν Ἀκτίῳ ἐγκαθισταμένων καὶ πολὺ ἀσφαλεστέρων καὶ ὀλιγώτερον δαπανηρῶν τοῦ ἐξωθεν τῆς Πρεβέζης ἀπασχοληθησομένου στόλου. Ἄλλως τε καὶ δι' αὐτὰ τὰ καθαρῶς τοπικὰ τῆς Ἠπείρου συμβάντα εἰς τί ἡδύνατο τόσον σπουδαῖον νά συντελέσῃ ἡ ἐλευθέρωσις τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀμβρακικοῦ

Ὁ εἰς τοῦτο καταγινόμενος ὁμοιάζει πρὸς ἱατρὸν μὴ πολεμοῦντα τὴν ὑπόστασιν ἀλλὰ τὸ σύμπτωμα τῆς νόσου.

Ὁ πόλεμος καὶ σήμερον, καθὼς καὶ πάντοτε, ἀναλόγως τῶν κρατουσῶν ἐκάστοτε περιστάσεων, εἶνε ἀγὼν περὶ κατοχῆς τῶν γραμμῶν συγκοινωνίας.

Ἄμα ἡ ἀρτηρία ἀποκοπῆ, τὸ μέλος νεκροῦται καὶ ἀποπίπτει.

Ὅπως καὶ ἂν ἔγῃ τὸ ζήτημα, ἀπὸ Νότου μόνον ψευ-

δεπιδείξεις λογικὸν νὰ γίνωνται· ἀλλοῦ πρέπει νὰ ζητηθῆ ἢ πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἡπειροῦ ἄγουσα ὁδός.

Ἄλλ' αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ εἵδους τούτου ἐν γένει, συνεπαγόμεναι διεξαγωγὴν μάχης κατὰ πυροβολικοῦ, ἐκθέτουσιν, ὑπὲρ πάσαν ἄλλην, τὸν στόλον εἰς βλάβας δυσεπανορθώτους, ἀπαιτοῦσι δὲ δαπάνην πυρομαχικῶν οὐκ εὐκαταφρόνητον.

Εἶνε λογικὸν εἰς στιγμὰς κρίσιμους, ὅποτε οὐδεὶς γνωρίζει τί τέξεται ἢ ἐπιούσα, νὰ διαθέτῃ τις δυσαναπλήρωτον δύναμιν εἰς ἐκτέλεσιν ἔργων ἐλάχιστα ἢ καὶ μηδὲν ὠφελούντων ;

Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον τὸ θωρηκτὸν («Σπέτσαι») ἐπανελθὸν, μετὰ τὸν κατὰ τῆς Προβέζης βομβαρδισμόν, πρὸς συνάντησιν τῆς ἀνατολικῆς μοίρας εἶχε τὰς πυριταποθήκας αὐτοῦ σπουδαίως ἐλαφρωμένας, σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ.

Τί θὰ ἐγίνετο ἐὰν καὶ ἡ λοιπὴ ναυτικὴ δύναμις ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς παρομοίας ἐπιχειρήσεις, μετὰ τῆς ριψοκινδύνου ὁμῆς, τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν γενναίων ἀποφάσεων

Τὰ πλοῖα τὰ προωρισμένα ἵνα διατηρήσωσιν ἄθικτα τὰ παράλια τῆς χώρας, τὸ ἐμπόριον, τὰς πόλεις καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν μετακίνησιν τῶν στρατευμάτων τῆς θᾶ εἶχον καταδικασθῆ ἄχρηστίαν, καὶ σπεύδοντα μὲ τὰς πυριταποθήκας κενὰς νὰ ἐπισκευάσωσι τὰς ζημίας αὐτῶν, ὅσαι ἦσαν ἐπισκευάσιμοι, τὸν Ναύσταθμον, θὰ

ἐγκατέλιπον τὰ πάντα εἰς χεῖρας τοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀποφεύγοντος τὴν σύγκρουσιν ἔχθροῦ.

Ἄλλὰ πιθανόν τις νὰ εἶπῃ ὅτι ὁ στόλος δύναται νὰ περιορισθῇ εἰς ἀπλὴν πολιορκίαν. Ναι βεβαίως· ἀλλ' εἰς τί δύναται νὰ συντελέσῃ ἡ ἀπὸ θαλάσσης πολιορκία τῆς Πρεβέζης ὅταν ἡ εἴσοδος τοῦ Ἀμβρακικοῦ, εἶνε ἐπίσης ἀδιάβατος διὰ τὰ τουρκικὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἔχουσι νὰ παλαίωσι κατὰ τῶν ἡμετέρων πυροβολείων;

Βεβαίως τὰ πάντα ὠφελοῦσι· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ μέτρον, ἡ δὲ φειδῶ εἶνε τὸ πρῶτιστον ἐν πολέμῳ μέλημα.

Καὶ λοιπὸν οὐδὲν ὑπάρχει δι' ἡμᾶς κατὰ θάλασσαν ἐπιθετικὸν ἐγχείρημα; Καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου αἱ ἐλληνικώταται πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῶσιν εἰς τὴν τύχην των;

Οὐχὶ βεβαίως.

Ἄλλ' ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου κατάληψις τῶν νήσων θὰ ἦτο πάντῃ ἄσκοπος. Κατ' οὐσίαν ἡ κατοχὴ τῶν νήσων τούτων ὠρισμένως ἐξασφαλίζεται ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ κατὰ θάλασσαν ἡμῶν ὑπεροχὴ· ὅμως δὲν ἀρκεῖ τοῦτο.

Πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ νίκη εἶνε μία καὶ ἐνιαία, πᾶσαι δὲ αἱ ἐπιχειρήσεις, εἴτε κατὰ ξηρὰν εἴτε κατὰ θάλασσαν, πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν δέον νὰ συντρέχωσι.

Ἡ ἰδέα αὕτη, ὅσον ἀπλῆ καὶ ἀν φαίνεται, ἀνέκαθεν παρεγγωρίσθη παρ' ἡμῖν· τῶν μικρῶν δὲ γεγονότων ἡ

ἐντύπωσης τόσον πολὺ ἐκυριάρχησεν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν Ἑλλήνων, ὥστε τελείως ὑπεχώρησε πρὸ τούτων ἡ ἀντίληψις τοῦ συνόλου.

Κατ' ἐπιπολὴν πολλοὶ σκεπτόμενοι ἐνόμισάν ποτε ὅτι διὰ τῆς καταλήψεως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἤθελον ἐπιτευχθῆ μέγιστον καὶ σημαντικὸν κατόρθωμα· ἀλλὰ τί περισσώτερον θὰ κατορθοῦμεν ἀπὸ τὴν κατάληψιν τοῦ τμήματος ἐκείνου τῆς Ἡπείρου, τὸ ὁποῖον μέρος τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς νικηφόρως προελάσαν κατέλαβε, καὶ τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι τσαυτὰ δεινὰ ὑπέστησαν μετὰ τὴν νέαν τοῦ πρώτου αὐτῶν κυριάρχου κατοχὴν;

Μὴν, ἀν δὲν ἐπενέβαινον αἱ ξένοι Δυνάμεις, αὐτὴ ἡ Κρήτη, ἐφ' ἧς καὶ τυπικῶς ἀκόμη ἐκηρύχθη ἡ Ἑλληνικὴ κυριαρχία, δὲν θὰ παρεδίδοτο εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ μετὰ τὴν ἀκατάσχετον αὐτοῦ κάθοδον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν κατάλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ;

Παρὰ τὰς κρατούσας ἰδέας, ὁ κατὰ θάλασσαν ἀγὼν εἶνε ἀγὼν περὶ ξηρᾶς· ἰδοὺ τί λέγει ὁ ναύαρχος Rouquier.

«Τὸ κυριον σημεῖον τοῦ ναυτικοῦ πολέμου, τὸ ἀπόγειον τῆς κρίσεως, θὰ εἶνε πάντοτε ἡ στιγμή καθ' ἣν ὁ στόλος θὰ συνδέσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ πρὸς τὰς τοῦ στρατοῦ, ἵνα ἐπιφέρῃ λύσιν τὴν ὁποῖαν ἑκάτερος εἰς τὰ ἴδια ἀφιέμενος θὰ ἠδυνάτῃ νὰ ἐπιτύχῃ.»

Καὶ ποῖος θὰ ἦτο ὁ καλλίτερος συνδυασμὸς ἐνεργείας, προκειμένου περὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, ἢ τὸ νὰ ἀναλάβῃ ὁ στόλος τὴν ὑπεράσπισιν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς ἀκτῆς, ἀφιεμένου τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς εἰς τὴν διεξαγωγ-

γὴν τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ συνοριακῇ ἐκείνῃ λωρίδι εἰς τὴν ὁποίαν δέδωται νὰ κανονίσῃ τοῦ ἀγῶνος τὴν ἐκβασιν

Ποῦ ἄλλοῦ θὰ δυνηθῇ ὁ στρατὸς νὰ ἀναπτύξῃ κάλλιον τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖ διατηρούμενος συμπαγῆς καὶ ἀκέραιος, ἐκεῖ ὅπου πρόκειται νὰ κριθῇ ἡ πάλῃ;

Ἐκεῖ θὰ φανῇ τίς θὰ κατισχύσῃ καὶ κατὰ πόσον θὰ δικαιουῦται νὰ ἐπιβάλῃ ὄρους εἰρήνης.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, νομίζομεν ὅτι σαφῶς πλέον ἀπεδείξαμεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἓνα καὶ μόνον δύναται νὰ ἔχῃ κύριον προορισμόν, τὴν ἄμυναν· ἡ ἄμυνα αὕτη ὅμως πρέπει νὰ εἶνε τοιαύτη ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀναλάβῃ ἐν ἀνάγκῃ καὶ στάσιν ἐπιθετικὴν, ὅτε περὶ τὸ πέρασ τοῦ ἀγῶνος, προκειμένου πλέον νὰ κανονισθῶσι τὰ ζητήματα, θὰ ἀποφασίσωμεν τὴν πραγματικὴν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου κατάληψιν.

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων ἔλθωμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐκ ποίου εἴδους πλοίων δέον νὰ ἀποτελῆται ὁ Ἑλληνικὸς στόλος.

Πάντα τὰ ἰσχυρὰ πλοῖα, τὰ προωρισμένα νὰ μεταφέρωσιν ἀπωτέρας θαλάσσας τὴν ἰσχύν κράτους τινὸς, δὲν θὰ ἦσαν βεβαίως ἄχρηστα διὰ τὴν προκειμένην περίστασιν· δοθέντος ὅμως ὅτι πρόκειται νὰ ἐπιζητηθῇ τὸ μέγιστον ἀποτέλεσμα ἀντὶ τοῦ ἐλαχίστου τιμήματος, δύο τύπους βλέπομεν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ἡμῶν συμφωνοῦντας:

Τὰς ἀκτοφυλακίδας (garde-côtes) καὶ τὰ τορπιλλικά.

Περὶ τῶν τελευταίων τούτων οὐδὲν μέχρι στιγμῆς ἔχομεν ἀσφαλὲς δεδομένον· τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι εἶνε σκάφη κατάλληλα διὰ τὴν φύλαξιν στενῶν καὶ διόδων ἐρχόμενα ἐπίκουρα κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὰς ὑπαρχούσας τορπίλλας πυθμένους.

Πιθανὸν κατὰ ναυμαχίαν τινὰ νὰ δυνηθῇ τις, ἐπωφελούμενος τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς συγχύσεως, νὰ χρησιμοποιοῖ τὰ τορπιλλικά καὶ ἐν ἡμέρᾳ· ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τούτου οὐδὲν ἔχομεν δείγμα, πάντα δὲ συντελοῦσι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ εἶνε πάντῃ ἄχρηστα.

Προκειμένου λοιπὸν νὰ δυνάμεθα ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ ἀντιστώμεν ἐναντίον ἐχθρικήσιν κατὰ τῶν παραλίω ἡμῶν ἐπιχειρήσεως, ὁ τύπος τοῦ τορπιλλικοῦ δὲν φαίνεται κατάλληλος.

Τὰ πλοῖα ταῦτα ἄλλως τε παρουσιάζουσι καὶ ἕτερον σπουδαῖον μειονέκτημα. Εἶνε πλοῖα καθαρῶς ἀμυντικά ἀποκλείοντα πᾶσαν σκέψιν ἀλλοίας χρησιμοποιοῦσεως, ἂν δὲ θεωρήσωμεν καὶ τὸ ἀμφίβολον τῆς ἀντοχῆς των, δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ εἰπώμεν μετὰ τοῦ γάλλου συγγραφέως τῶν Études sur la marine de guerre, ὅτι «ἡ πείρα κατέδειξεν ἀβασίμους τὰς ἀξιώσεις τῶν τορπιλλικῶν στόλων· σκληρὰ δυστυχήματα συνέδησαν ὑπομιμνήσκοντα τοῖς πᾶσι τοὺς νόμους τοὺς ὁποίους ἢ φύσις δὲν ἀφίνει νὰ παραβιάζωνται· εἶδομεν ὅτι ἀκριδῆς

ισορροπία δεν δύναται νὰ υπάρξῃ μεταξύ τῆς ταχέως περιοριζομένης ἀντοχῆς τοῦ μικροῦ σκάφους, καὶ τῆς καταστρεπτικῆς δυνάμεως τῶν στοιχείων, καὶ ὁπότεν ἀντιστρόφως παρατηροῦμεν τὴν στερεότητα τοῦ μεγάλου πλοίου, ὅταν βλέπωμεν τὴν πρόοδον τοῦ ἐπιθετικοῦ του ὀπλισμοῦ, εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι, ἐὰν ἡ τορπίλλη πρόκῃται νὰ τροποποιήσῃ τὰς μεθόδους τῆς τακτικῆς τῶν σημερινῶν στόλων, τοῦτο ἀσφαλῶς θὰ γείνη ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ θωρηκτοῦ τὸ ὁποῖον κατώρθωσε νὰ ἰδιοποιηθῇ τὸ νέον ὄπλον, γενόμενον αὐτὸ τοῦτο τορπιλλοβόλον, ἀλλὰ τορπιλλοβόλον ἀλλέως ἰσχυρόν, ἀλλέως βέβαιον περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν προσβολῶν του, ἀπὸ τὴν μικρὰν λέμβον τὴν τινασσομένην ὑπὸ τῶν κυμάτων».

Ἄλλὰ δὲν εἶνε μόνον αὐτό· ἡ ὑπόστασις τοῦ πλοίου τούτου εἶνε τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ ἐμπνέῃ ἐν πάσῃ περιστάσει τὴν ἐμπιστοσύνην.

Καὶ ἐν πρώτοις δύσκολον εἶνε, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἀκόμῃ, νὰ διακριθῇ ἡ ἐθνικότης τορπιλλικοῦ τινος· συμβαίνει δὲ, καὶ ὑπὸ τινὰ ἐποψιν εἶνε καὶ συμφέρον, δύο ἀντιμαχόμενα κράτη νὰ ἔχωσι τορπιλλικά τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ τῆς αὐτῆς κατασκευῆς. Τί λοιπὸν θὰ πράξῃ πλοῖόν τι βλέπον τορπιλλοβόλον πλησιάζον; Ἄσφαλῶς πρέπει νὰ τεθῇ ἐν ἀμύνῃ. Καὶ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ γείνη τοῦτο ἄλλως ἢ δι' ἐπιθέσεως;

Τούτου ἄλλως τε ἔχομεν πρόσφατον παράδειγμα τὸν κατὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τορπιλλοβόλου, τὴν πρῶιαν τῆς 24ης Ἀπριλίου 1897, πυροβολισμόν τοῦ «Κανάρη», ὁ

ὅποῖος ὡς μόνην τότε εἶχε φροντίδα τὸν ἐφοδιασμὸν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν τορπιλικῶν ἡμῶν σκαφῶν.

Ἴδον καὶ ἕτερον παράδειγμα λίαν σχετικὸν πρὸς τὸ θέμα· εἶνε ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς Γάλλου ἀξιωματικοῦ ὑπηρετοῦντος ἐπὶ θωρηκτοῦ κατὰ τὰ γυμνάσια ἐπιθέσεως τορπιλλοβόλων τοῦ γαλλικοῦ στόλου κατὰ τὰς 28 καὶ 29 Μαρτίου 1885.

Εἶνε εἰλημμένον ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ ναυάρχου Anbe «La guerre navale».

Ἄφ' οὗ περιγράφει τὴν ἀδημονίαν καὶ τὴν κόπωσιν τοῦ ἀναμένοντος τὴν ἐπίθεσιν προσωπικοῦ καὶ τὸ δυσχερὲς τῆς ἐν νυκτὶ ἐκτιμήσεως τῆς ἀποστάσεως πρὸς ἀκριβῆ κανονισμὸν τῆς βολῆς, ἐξακολουθεῖ ὡς ἐξῆς

«Περὶ τὴν 4ην καὶ 30 (πρωίας) εὕρισκόμενη ἐπὶ τοῦ κα-
ταστροφώματος ἀδίκως τυφλούμενος, ὁπότε τέλος βλέπω
λάμπην τινα ἐπερχομένην καθ' ἡμῶν· διευθύνουσιν ἐπ' αὐ-
τὴν τὰς ἠλεκτρικὰς δέσμας καὶ διακρίνεται ἀτμήλατον
πλοίαριον. Εἶνε τορπιλλοβόλον; Εἶνε ἀτμάκκατος τῆς
περιπολίαις. Κανεὶς δὲν γνωρίζει· ἐν τούτοις ἡ διαταγὴ
τῆς ἐνάρξεως τοῦ πυρὸς δίδεται (θὰ ἐπροτίμων μᾶλλον νὰ
εἶμαι ἐχθρὸς ἢ φίλος· δὲν θὰ διεκινδύνευον περισσώτερον
εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις). Τέλος ἐπῆλθεν ἡ ἡμέρα
ἢ ὅποια ἔθεσεν εὐτυχῶς τέρμα εἰς τὴν νυκτερινὴν ταύτην
ἐορτήν.»

Ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ ἑτέραν περίπτωσιν.

Διατάσσεται τορπιλλοβόλον τι νὰ ἀποκλείσῃ ὠρισμέ-
νον τι στενὸν ἢ διάβασιν κατὰ τὴν νύκτα.

Εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι τὸ σπένον ἐκεῖνο ἢ διάβασις εἶνε ἐξ ἴσου ἀπρόσιτα διὰ τὴν νύκτα ἐκείνην διὰ τὰ ἡμέτερα πλοῖα ὅσον καὶ διὰ τὰ ἐχθρικά.

Πάντες οἱ ναυτικοὶ γνωρίζουσι ὅποσον δύσκολος εἶνε ἐν νυκτὶ ἢ ἀναγνώρισις πλοίου τινὸς οἴου δῆποτε.

Μικρὰ ἔλλειψις συνεννοήσεως δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἀνυπολόγιστα κακά. (*)

Τὰ τορπιλλοβόλα, μὴδὲν ἄλλο ὄπλον πλὴν τῆς τορπίλλης κατέχοντα, ἀπειλοῦσι διὰ τοῦ ἀφανοῦς αὐτῶν.

Ἄφ' ἧς στιγμῆς τορπιλλικόν τι, ὅπως δῆποτε, ἐφαρέρωθη εἰς τὸν ἐχθρόν, ἢ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἄμυνα ὑπαγορεύει τὴν ἐπίθεσιν.

Ὁ χρόνος ἐπείγει, εἰς πυροβολισμὸς ἐπιτυχῆς καὶ αὐτὴ ἀκόμη τοῦ τορπιλλοβόλου ἢ ὑπαρξίς τίθεται ὑπὸ ἀμφισβήτησιν.

Κατὰ τὰ Κριτικὰ, ὀλίγου δεῖν, ὁ παρὰ τὴν Μῆλον ἡμέτερος τορπιλλικὸς στολισκὸς ἐβύθιζε τὰ κομίζοντα τὸν στρατὸν τῆς κατοχῆς Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια.

Καὶ τίς θὰ κακίστη ποτὲ τὸν κυβερνήτην ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, κηδόμενος τῆς ἰδίας σωτηρίας, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἢ

(*) Τὴν νύκτα τῆς 12ῆς Ἀπριλίου 1897 τὰ ὑπ' ἀριθ. 4 καὶ 16 τορπιλλοβόλα, συναντηθέντα ἔξωθεν τοῦ ὄρμου Τσαγεζί, ὅπου εἶχον διαταχθῆ νὰ περιπολῶσιν, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑψώσωσι φῶτα ἀναγνώρισεως. Ποῖον ἦτο κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὸ βέλτιστον τῶν δύο κακῶν ;

ἐκτέλεισι σπουδαιοτάτης ἀποστολῆς, ἐγένετο αἷτιος ἀκουσίας καταστροφῆς ;

Ταῦτα πάντα τείνουσι νὰ πείσωσιν ἡμᾶς ὅτι τὰ τορπιλλικὰ σκάφη εἶνε πλοῖα τῶν ὁποίων ὁ προορισμὸς εἶνε λίαν περιωρισμένος καὶ ὅτι στόλος, τοῦ ὁποίου ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸ κύριον καὶ πλεονάζον στοιχεῖον, θὰ εὐρεθῇ πολλάκις εἰς περιστάσεις δυσχερεῖς καὶ θὰ εἶνε θαῦμα ἂν κατορθώσῃ, μετὰ κᾶπως παρατεταμένην ἐμπόλεμον κατάστασιν, νὰ ἀποφύγῃ ἀνεπανορθώτους παρεννοήσεις.

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι μικρὰ ἐκ τοιούτων σκαφῶν δμᾶς μεγίστας δύναται νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας, προκειμένου ὅμως περὶ ἐπιχειρήσεων ὠρισμένων καὶ διαρκείας μικρᾶς καὶ ἐφ' ὅσον εἰς ταῦτα δίδεται σαφῆς καὶ μὴ ἐπιδεχόμενη ἀμφιβολίας ἐντολή.

Ἄπομένει ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν τὸν ἕτερον τύπον τῶν πλοίων, τὰς ἀκτοφυλακίδας.

Ἰπὸ τὴν γενικὴν ταύτην ἐπωνυμίαν δὲν ἐννοοῦμεν, ὡς τινες συνειθίζουσι, πλοῖα πεπαλαιωμένα τὰ ὁποῖα ὁ χρόνος ὑστέρησε, διὰ τῆς προσόδου τῆς τέχνης, τῶν ἀρετῶν ἐκείνων αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουσι τὰ σύγχρονα πλοῖα τῆς γραμμῆς· ἐννοοῦμεν τύπον ἰδιαίτερον ὁ ὁποῖος πολλα παρέχει δι' ἡμᾶς πλεονεκτήματα.

Ἴδου πῶς περιγράφει αὐτὸν κατὰ τὸ 1892 ὁ κ.

Balincourt

«Πολὺ μικρότερα τῶν θωρηκτῶν τῆς γραμμῆς θὰ ἔχω-
σιν ἐκτόπισμα ἀπὸ 3000 μέχρι 4000 τόννων.

«Πρέπει νὰ ἔχωσιν ἐγκατάστασιν στεγανῶν καὶ δι-
φυθμένων. Ὁ θώραξ τῆς ισάλου θὰ ἐκτείνεται καθ' ὅλον
τὸ μῆκος λεπτυνόμενος εἰς τὰ ἄκρα. Θωρηκτὸν κατὰ-
στρωμα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Θὰ ἔχωσι λοξομητήτους
ἐγκαρσίους διάπηγας περιλαμβάνοντας κατὰ πρῶραν καὶ
πρῶμην κατάρρακτον πύργον, ἐγκλείοντα πυροβόλον με-
γάλης ὀκλής.

«Ἐν τῷ πυροβολεῖῳ τέσσαρα πυροβόλα τῶν 120.
Μέγας ἀριθμὸς ταχυβόλων καὶ πολυβόλων φυλασσομένων
δι' ἀπλῶν ἀσπίδων, παρὰ τὰ δρύφακτα καὶ σταυροει-
δῶς ἐπὶ τῶν θωρακίων.

«Ἐκαστος πύργος δεόν νὰ ἔγη κατὰ τὴν βάσιν του
ιδίαν πυριταποθήκην. Δὲν θὰ ὑπάρχωσιν ἐπικουρικὴ πυ-
ριταποθήκη.

«Δοθέντος ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα θὰ εὐρίσκωνται πάν-
τοτε πλησίον λιμένος τινος, ὁ ἐφοδιασμὸς αὐτῶν εἰς
γαϊάνθρακας καὶ πυρομαχικὰ θὰ εἶνε μᾶλλον περιορισμέ-
νος τοῦ τῶν πλοίων τῆς γραμμῆς».

Κατόπιν ἐξετάζει τὴν ἀνάγκην τῶν ἠλεκτροικῶν προ-
βολέων καὶ ὀρίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς τέσσαρας.

Τούτων οἱ δύο ἰσχυρότεροι δεόν νὰ τεθῶσι κατὰ τὰ
ἄκρα, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν πύργων. ἢ εἰς οἷον δῆποτε
ἄλλο ἀσφαλὲς μέρος· κλιθὸν δὲ θὰ ᾔτο νὰ προφυλαχθῶσιν
ὅπως δῆποτε. Περὶ τῶν ἄλλων δύο προτείνει νὰ τοποθε-
τηθῶσιν εἰς τὰς πλευρὰς κατὰ τὸ μέσον, ὥστε κατὰ λ-

ληλον σύστημα νά ἐπιτρέπη τήν εἰσολκὴν αὐτῶν κατὰ τὸν πυροβολισμόν τοῦ βαρέως πυροβολικοῦ, ἢ κατὰ τὰς τρικυμίας. Οἱ προβολεῖς οὗτοι πρέπει νά δύνανται νά καταβιβασθῶσι μέχρι τῆς ἰσάλου ὥστε τὸ φῶς αὐτῶν νά δύνανται νά διευθύνεται ἐραπτομένως πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἡ ἔντασις τῶν προβολέων τούτων εἶνε περιττὸν νά ᾔηε καὶ ἐκτάκτως ἰσχυρά, ἀφ' οὗ ὁ προορισμὸς αὐτῶν εἶνε νά παρακολουθῶσι τὰ τορπιλλοβόλα τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυψαν ἤδη οἱ προβολεῖς τῶν ἄκρων. Τὰ πλοῖα ταῦτα δεόν νά ἔχωσι δύο τορπιλλοβλητικούς αὐλοὺς, τὸν μὲν ἐπὶ φυγῆν τὸν δὲ ἐπὶ διώξιν.

Ὅριζει κατόπιν τὴν ταχύτητα εἰς 15 μίλια κατ' ἀνώτατον ὅρον καὶ περιορίζει ὅσον τὸ δυνατόν τὸ βύθισμα, ἵνα εἶνε δι' αὐτὰ προσιτοὶ πάντες οἱ λιμένες.

Προσθέτει εἶτα ὅτι καλὸν θὰ ᾔητο νά κατέχωσι πλήρες συνεργεῖον τορπιλλικόν, ὥστε νά ᾔηε δυνατὴ ἡ ἐπισκευὴ πάσης μικρᾶς ἀβαρίας τῶν τορπιλλοβόλων, ἵνα δύνανται νά χρησιμεύωσιν ὡς κεντρικὰ σκάφη τῆς κινητῆς ἀμύνης, δοθέντος ὅτι ἕκαστον τούτων πρέπει νά ἄρχῃ τορπιλλικῆς ὁμάδος καὶ νά τροφοδοτῆ καὶ ἐφοδιάζῃ αὐτήν.

Ἐς λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὰς ἀπὸ τοῦ 1892 συντελεσθεῖσας ἐν τῇ ναυπηγικῇ τέχνῃ προόδους καὶ θὰ ἴδωμεν ὅτι αἱ ἀνωτέρω ἀρχαὶ ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν παραδοχὴν τύπου ἰδεώδους διὰ τὰς ἡμετέρας ἀνάγκας.

Καὶ ἐν πρώτοις τὰ πλοῖα ταῦτα, δυνάμενα νά ἀνθέξωσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἐν παντὶ καιρῷ, δύνανται πάν-

τοτε να υπερασπίσωσι τὰ παράλια ἡμῶν κατὰ πάσης ἐπιδρομῆς.

Τὸ πυροβολικὸν αὐτῶν εἶνε ἰσχυρὸν καὶ ὁ ἀμυντικὸς αὐτῶν ὀπλισμὸς τέλειος, ἐνέχουσι δὲ ἐν ἑαυτοῖς πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ ἐπιφόβου πλοίου μάχης.

Ἄλλὰ πῶς κατωρθώθη ἡ συγκέντρωσις τοιαύτης ἰσχύος ἐν τόσον μικρῷ ἐκτοπίσματι ;

Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀπλούστατον· ἀφέθησαν κατὰ μέρος δύο παράγοντες, δι' ἡμᾶς μὲν ἀσήμαντοι, δι' ἄλλους δὲ σπουδαιότατοι, ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀκτίς ἐνεργείας.

Ἐνταῦθα νομίζομεν ἀπαραίτητον νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν τοιαύτην γνώμην· ἡ σχολὴ τῆς ὁποίας ἡγέτης ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρξεν ὁ νύναρχος Anbe ἔχει παρ' ἡμῖν πολλοὺς τοὺς ὁπαδοὺς. Χωρὶς νὰ θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πίσσον εἶνε βᾶσιμοι αἱ θεωρίαι τῆς νέας σχολῆς, τοῦτο μόνον θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν ἐφαρμύζονται.

Οἱ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπωνυμίαν γράφοντες ἐξετάζουσι τὰ πράγματα ὑπὸ γαλλικὴν ὄλως ἔποψιν, αἱ δὲ θεωρίαι τῶνπραγματεύονται ἰδίως τὸν μετὰ τῆς Ἀγγλίας πόλεμον.

Βλέποντες λοιπὸν αὐτοὶ ὅτι εἶνε φυσικῶς ἀδύνατον ἡ Γαλλία νὰ ἀντεπεξέλθῃ διὰ τῶν σημερινῶν αὐτῆς μέσων ἐναντίον τῆς θαλασσοκρατείας γείτονος, προσπαθοῦσι παντὶ σθένει νὰ ἐξεύρωσι τρόπον ἐπιτρέποντα, ἐκτὸς τῆς καθαρᾶς τῶν παραλίων ἀμύνης, καὶ ἐπίθεσιν δυναμένην ἰδίως νὰ παραλύσῃ τὴν ἐμπορικὴν τοῦ ἀντιπάλου κίνη-

σιν· εἰς τοῦτο ἀκριβῶς βασιζόμενοι, ὅτι, αὐτὸς μὲν μεγάλην θὰ αἰσθανθῆ στενοχωρίαν, ἅτε μὴ δυνάμενος νὰ προμηθευθῆ ἔξωθεν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν καθημερινὴν αὐτοῦ διατροφὴν ἐφόδια, ἐκεῖνοι δὲ ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Γαλλίᾳ οὐδὲν ἔχουσι νὰ φοβηθῶσι, καθὼς καὶ ἐν ταῖς ἰσχυραῖς αὐτῶν ἀποικίαις.

Ἔχουσι λοιπόν, κατ' αὐτοὺς, ἀνάγκην πλοίων ταχέων καὶ αὐτονόμων, ἐχόντων ἀκτίνα ἐνεργείας μεγάλης, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἐκτελῶσιν ἐπιχειρήσεις καταδρομῆς εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, νὰ φεύγωσι δὲ ὅσάκις θὰ εὐρίσκωνται πρὸ ἐχθροῦ ἰσχυροτέρου.

Ἐναλογιζόμενοι πρὸς δε ὅτι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν καταδρομέων εἶνε λυσιτελέστατον μέσον, διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς καταδιώξεως, ἐπιζητοῦσι παντὶ σθένει τὴν εἰς βάρος τοῦ ἐκτοπίσματος αὐξήσει τοῦ πλήθους αὐτῶν. Ἐπίσης οἱ τὰ ζητήματα ταῦτα πραγματευθέντες, ὑπὸ τὰς περιστάσεις, ἐννοεῖται, αἱ ὁποῖαι τοὺς ἐνδιέφερον, κατέδειξαν τὸ λυσιτελὲς τῆς ὑπεροχῆς τῆς ταχύτητος ὅσον ἀπορᾶ τοὺς μακροὺς διάπλους καὶ τὴν κατὰ τούτους δίωξιν τοῦ ἀντιπάλου ἐν τῷ ἀνοικτῷ πελάγει.

Ἄλλὰ ποῦ δι' ἡμᾶς αἱ περιστάσεις αὗται; Ἡμεῖς τὸ μὲν οὐδεμίαν ἔχομεν τοῦ ἀντιπάλου νὰ καταδιώξωμε, κατὰ θάλασσαν ἐμπορικὴν κίνησιν, τὸ δὲ τὰ διαστήματα εἶναι τόσον μικρὰ ὥστε ἡ τῆς ταχύτητος ὑπεροχὴ ἐντὸς τῶν συνήθων ὁρίων οὐδαμῶς δύναται νὰ φανῆ χρήσιμος, ἐκτὸς προκειμένου περὶ φυγῆς.

Ἄλλ' ἂν εἰς ἕτερόν τινα στόλον, οἷον δῆποτε, ἐπιτρέπεται καὶ ἐπιβάλλεται ἢ φυγή, δύναται αὕτη νὰ ἐπιτραπῆ ὕφ' ἃς περιστάσεις ἡμεῖς διατελοῦμεν :

Ἡ ναυμαχία, κατὰ γνωστὸν ναυτικὸν ἀφορισμὸν, δὲν εἶνε σκοπὸς εἶνε ἀνάγκη, εἶνε ἀνάγκη ἐπιβαλλομένη ὁσάκις ἐπέρχεται ὁ ἐχθρὸς νὰ προσβάλῃ τμήματα τῆς ἀκτῆς ἰδιάζουσιν σημασίαν ἔχοντα, ἢ νὰ παρεμποδίσῃ ναυτικὴν τινα ἀπαραίτητον ἐπιχείρησιν.

Μὴ δυνάμενοι ἄλλως τε ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν νὰ ἐπιχειρήσωμεν τι πρὶν ἢ κατὰ τὰ παραλιακὰ ἡμῶν σύνορα ἀσφαλισθῶμεν, θὰ ἀναγκασθῶμεν ὅπως δῆποτε, μὴ ἔχοντες ἄλλως τε καὶ τίποτε καλλίτερον νὰ πράξωμεν, νὰ ἀναμείνωμεν τὸν ἐχθρὸν ὁπόταν ἀποφασίσῃ νὰ μᾶς προσβάλῃ.

Ἡ τοιαύτη ἀναμονὴ δύναται νὰ γίνῃ ὅπου δῆποτε, εἴτε εἰς τὰς Σποράδας, εἴτε παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν Δαρδανελλίων, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον· ἀλλὰ περὶ τούτου πρὸς τὸ παρὸν ἀδιάφορον.

Εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ λοιπὸν εἰς ἡμᾶς διὰ τοιούτου εἶδους ἐπιχειρήσεως ἢ μεγάλη περὶ τὴν ταχύτητα ὑπεροχὴ ;

Δὲν εἶνε προτιμώτερον, ὠφελούμενοι ἐκ τοῦ ἀπὸ τῶν μηχανῶν καὶ τῶν λεβήτων καὶ τῶν ἀνθρακαποθηκῶν διαθεσίμου βάρους, νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὸ πρὸς ἐπαύξεισιν τῶν ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν στοιχείων τῶν πλοίων ἡμῶν, τὰ ὁποῖα τὴν μεγίστην κέκτηνται σημασίαν κατὰ τὴν τελικὴν σύγκρουσιν ;

Ἠκούσαμεν συζητούμενον καὶ τὸ ἐξῆς

Πιθανὸν ὁ ἐχθρὸς νὰ μὴ θελήσῃ νὰ δώσῃ μάχην ἐκ παρατάξεως, ἀλλὰ ναυπηγῶν ἐπὶ τούτῳ πλοῖα ἐλαφρά καὶ ταχέα, νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀνὰ τὰ ἡμέτερα παράλια πράξεις πειρακτικὰς, βομβαρδίζων τὰς ἀνοικτὰς πόλεις καὶ ἐνσπεύρων τὸν πνικὸν ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας. Τοιαῦτα ὅμως πλοῖα δὲν παρουσιάσθησαν ἀκόμη ἀνὰ τὰ ἡμέτερα ὕδατα θὰ ἀπήλθουν δὲ τέχνην οὐ τὴν κοινὴν ἐκ μέρους τῶν κυβερνητῶν αὐτῶν.

Ἄλλὰ κατὰ τί δύνανται τοιαῦται ἐνέργειαι νὰ ἐνοχλήσωσιν ἡμᾶς εἰς τὸν καθ' ὅλου ἀγῶνα; Κατὰ τί δύνανται νὰ ἐπηρεάσωσι τὴν ἔκβασιν αὐτοῦ;

Βεβαίως δὲν θὰ εἶνε εὐχάριστον νὰ δέχεταιί τις πυρρολισμούς ἀπὸ τοῦ πελάγους· ὅμως πλεῖστα ἔχομεν παραδείγματα καθ' ἃ αἱ τοιοῦτου εἶδους ἐπιχειρήσεις αἱ μερικτοὺς τοίχους δυνάμεναι καὶ μόνον νὰ κρημνίσωσι, τὸν γέλωτα μόνον καὶ τὸν οἶκτον παντὸς σωφρονούντος δέον νὰ προκαλέσωσι.

Σοβαρώτερα κατὰ τῶν ἀκτῶν ἐγγειρήματα ἀπαιτοῦσι τόσον χρόνον ἵνα περατωθῶσιν, ὥστε προκειμένου περὶ διαστημάτων ὡς τὰ ἡμέτερα ἢ περὶ τὴν ταχύτητα διαφορὰ εἰς οὐδὲν συντελεῖ.

Θὰ εἶνε μάλιστα εὐχῆς ἔργον ἐὰν ὁ ἐχθρὸς εἰς ταύτην βασιζόμενος ἐπιχειρήσῃ ἔναρξιν ἀποβάσεως ὅπου δήποτε. Ἐὰν μὲν περὶ μικροῦ σώματος πρόκηται, περιττὸν νὰ ἀνησυχήσωμεν, ἐὰν δὲ περὶ σημαντικῆς μονάδος θὰ ἤμεθα πάντοτε ἐν καιρῷ.

Τὸ ἀπώτερον τοῦ Αἰγαίου σημεῖον ἀπέχει τοῦ Πειραιῶς περὶ τὰ 200 τὸ πολὺ μίλλια ὅσον δηλαδὴ εὐκόλως διανύεται εἰς 13 περίπου ὥρας, μὲ τὴν μετρίαν τῶν 15 μιλίων ταχύτητα.

Προκειμένου ὅμως διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐνοχλήσεις θὰ ἠδύναντο κάλλιστα οἱ διάφοροι πλούσιοι δῆμοι τοῦ κράτους νὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀνέγερσιν πυροβολείων τινῶν, τὰ ὅποια ἂν καὶ δὲν θὰ εἶνε τοιαῦτα ὥστε νὰ ἐξασφαλίσωσι μακρὰν ἀντοχὴν θὰ δύνανται, τὰς μὲν ἐπιπολαίας προσβολὰς νὰ ἀποκρούσωσι, τὴν δὲ εἰς ἰσχυρὰν μονάδᾳ ὑποταγὴν αὐτῶν νὰ ἀναστείλωσι μέχρις ἀφίξεως τῆς ναυτικῆς ἡμῶν δυνάμεως.

Ἐκ πάντων ὅσα ἀνεφύρομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, νομίζομεν ὅτι καθαρῶς πλέον φαίνεται ὅτι ὁ τύπος τῶν πλοίων, τὰ ὅποια ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «ἀκτοφυλακίδες» περιεγράψαμεν ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῶν γραμμαῖς, ἐὰν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν τῆς χώρας κατάστασιν, εἶνε ὁ κατὰ κανόνα ἀπαραίτητος πρὸς ἐπαύξισιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἡμετέρου στόλου παράγων.

Ταῦτα ὅμως λέγοντες δὲν ἐννοοῦμέν ὅτι στόλος ἐκ τοιούτων πλοίων ἀποτελούμενος καὶ μόνον δύναται νὰ θεωρηθῆ αὐτόνομος καὶ αὐτάρκης.

Χρειαζόνται βεβαίως καὶ ἄλλα σκάφη μὴ ἔχοντα μὲν κατὰ τὴν μάχην εὐρὺ στάδιον νὰ διεξαγάγωσιν, προ-

ωρισμένα ὅμως σπουδαίας καὶ ἀπαραιτήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν στόλον νὰ προσφέρωσι.

Ἀπαιτοῦνται πλοῖα μικροῦ μὲν ἐκτοπίσματος ἀλλὰ ταχεά, ἵνα καὶ ὡς πρόσκοποι χρησιμεύωσι καὶ ὡς μέσα ἐπικοινωνίας.

Δι' ἡμᾶς αἱ τῶν ὑδάτων τοῦ Αἰγαίου συνθῆκαι δὲν ἀπαιτοῦσι τὸν καταμερισμὸν τῶν τύπων· ἐνὸς εἴδους σκάφη πληρέστατα ἐπαρκοῦσι πρὸς ἐκτέλεσιν οἷας δῆποτε ὑπηρετικῆς τῆς κυρίας δυνάμεως ἐντολῆς.

Ἡ ταχύτης ἐνταῦθα δέον νὰ φθάσῃ τὸ μέγιστον διότι πρόκειται πλέον περὶ διαφορῶν σημαντικῶν, ἐκ ταύτης δὲ καὶ μόνης ἐξαρτᾶται ἡ ἀπόστασις ἡ κανονίζουσα τὴν ἐπαφὴν τοῦ ἡμετέρου στόλου πρὸς τὸν ἐχθρικόν. Πρέπει νὰ ἀναγγελθῇ ἡ ἀφίξις του εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑπάρχῃ καιρὸς διὰ τὴν ὄθησιν τῶν πυρῶν καὶ τὸν πολεμικὸν ἐξοπλισμὸν.

Αἱ διαστάσεις τῶν ἐν λόγῳ πλοίων δέον νὰ εἶνε ἀκριβῶς τοιαῦται ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἀντέχωσιν εἰ δυνατόν ἐν παντὶ καιρῷ.

Ταῦτα ὅμως εἰς τοὺς ναυπηγούς μᾶλλον ἔγκειται νὰ ἐξετάσωσι.

Λογικὸν εἶνε ὅμως πρὸ παντὸς κατὰ τὴν ναυπήγησιν τῶν στόλων καὶ ἐν γένει κατὰ πάσαν πολεμικὴν προπαρασκευὴν νὰ τηρῆται ὁ ἐξῆς κανὼν.

Ἐφ' ὅσον δὲν εἶνε ἐφικτόν, δι' οἰκονομικοὺς ἢ δι' ἄλλους λόγους διὰ μιᾶς τὸ σύνολον τῶν ἀπαιτουμένων νὰ συμπληρωθῇ, πρέπει κατὰ τὴν σειρὰν τῆς κατασκευῆς

νά προτιμῶνται τὰ εἰς τὸ τελικὸν συντείνοντα ἀποτέλεσμα πρῶτον, καὶ ἐκ τούτων τὰ χρόνον πλείοτερον διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτῶν ἀπαιτοῦντα.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸν κανόνα τούτου, ὁ ὅποιος εἶνε φυσικὰ βᾶσιμος ἐφ' ὅσον λογικῶς δὲν ἀντικρούεται, πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ φροντίσωμεν νὰ συμπληρώσωμεν τὴν θεωρητικὴν ἡμῶν δύναμιν τῆς ὁποίας αἱ σημεριναὶ μονάδες ἀπὸ τινος ἀπρηχαιώθησαν· εἶτα δέ, καὶ θὰ ἤμεθα πάντοτε ἐν καιρῷ νὰ προσπαθήσωμεν, ὀλίγον, κατ' ὀλίγον νὰ συμπληρώσωμεν τὰς μικροτέρας ἡμῶν ἐλλείψεις.

Ἡ τοιαύτη ἄλλως τε τοῦ ζητήματος διαχείρισις καὶ ἄλλας πολλὰς παρέχει εὐκολίας.

Τὸ ταμεῖον τοῦ ἐθνικοῦ στόλου τοῦ ὁποίου, ἄς ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ αὐξήσωσιν οἱ πόροι, ὅσα χρήματα καὶ ἂν δύναται νὰ διαθέσῃ δὲν θὰ ἐπαρκέσῃ ποτὲ διὰ τὴν ναυπήγησιν μεγάλου πλοίου, ἐκτὸς ἐὰν ἐπὶ χρόνον μακρὸν καὶ ἴσως ἀπροσδιόριστον, παραμείνῃ νεκρὸν καὶ ἀδρανές.

Ἄλλὰ συμφέρει τούτο; Δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἀφίετο εἰς τοῦτο ἢ ναυπήγησις τῶν μικρῶν πλοίων τὰ ὁποῖα ἠδύνατο ἀμέσως σχεδὸν νὰ ἱκανοποιῶσι, διὰ τῆς παρουσίας των, τοὺς τὰ χρήματα καταθέσαντας φιλοπάτριδας Ἕλληνας, τῶν ὁποίων μάλιστα καλὸν θὰ ἦτο νὰ φέρωσι τὰ ὀνόματα;

Εἰς τὸν περὶ τὰ ναυτικά ὅμως τῆς χώρας ἡμῶν ἀσκολούμενον καὶ ἄλλα παρουσιάζονται ζητήματα περὶ τῶν ὁποίων δεόν νὰ ληφθῇ φροντίς.

Προκειμένου νὰ ἀναμείνηται ἡ ἐξόδος τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ τῶν Δαρδανελλίων, ἡ καλλιτέρα θέσις τοῦ ἡμετέρου στόλου θὰ ἦτο ἐκεῖ που πλησίον· τοῦτο ἄλλως τε θὰ ἦτο ἡ μόνη δυνατὴ ἔνδειξις τῆς κατὰ θάλασσαν ἐπιθετικῆς ἡμῶν στάσεως.

Τοῦτου λοιπὸν θεθέντος ἀπαραίτητος ἀποβαίνει ἡ ἐκεῖ που πλησίον ὑπαρξίς λιμένες τινος ἀσφαλοῦς καὶ ὄχυροῦ, ὁ ὁποῖος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ λιμὴν οὗτος πρέπει νὰ εἶνε ἐφοδιασμένος διὰ πάντοδ τῆς πρώτης ἀνάγκης χρειώδους· πρέπει νὰ ἔχη ἀνθρακαποθήκας ἐπαρκεῖς, ἀποθήκας πυρομαχικῶν, καθὼς καὶ μικρὸν συνεργεῖον δυνάμενον νὰ ἐπισκευάζῃ τῶν μικρῶν πλοίων τὰς βλάβας. Ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ καὶ μικρὰ δεξαμενὴ ἢ νεωλκεῖον.

Περὶ τούτων ὅμως πάντων δεόν ἤδη ἐν εἰρήνῃ νὰ ληφθῇ φροντίς.

Αἱ συνθήκαι τοῦ ὀπλισμοῦ καὶ ἐφοδιασμοῦ τῶν σημερινῶν πλοίων, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ πάντα ἔχουσι περιορισθῆ εἰς τὸ ἐλάχιστον πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ μεγίστου κατὰ θάλασσαν ἔργου, καθιστῶσιν ἀδύνατον τὸν ἐκ τῶν ἰδίων

μέσων σχηματισμὸν ἐν πολέμῳ νέων βάσεων ἐπιχειρήσεων. (*)

Ἡ καταλληλοτάτη τοποθεσία ἢ ἀφ' ἐαυτῆς προσφερομένη διὰ τοιοῦτου εἶδους ἐξοπλισμὸν εἶνε ὁ λιμὴν Τρεῖς Μπουῦκες τῆς νήσου Σκύρου.

Ἡ Σκύρος ὑπὸ στρατηγικὴν ἔποψιν εὐρίσκεται εἰς θέσιν δι' ἡμᾶς ἐξαιρετικῶς σημαίνουσαν, εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῆς ἀπὸ Δαρδανελλίων μέχρι Πειραιῶς ὁδοῦ, δεσπόζει πρὸς δε ὀλοκλήρου τῆς Ἀνατολῆς μὴ ἔχουσα πρὸ αὐτῆς οὐδὲν ἐμπόδιον. Προκειμένου μάλιστα ἐν καὶ μόνον νὰ ἐκλέξωμεν σημεῖον ὅπως ἐγκαθιδρύσωμεν ἐκεῖ δευτερεύουσαν τῶν ναυτικῶν ἡμῶν ἐπιχειρήσεων βάση, νομίζομεν ὅτι ἡ Σκύρος εἶνε τὸ καταλληλότερον, ἅτε συνδυάζον ἐν ἐπαρκεστάτῳ μέτρῳ πάσας οἷων δὴποτε ἄλλων τὰς ἀρετάς. Τοὺς λόγους δὲν νομίζομεν πρέπον νὰ ἀναπτύξωμεν ἐνταῦθα ἄλλως τε πᾶς ναυτικὸς τοὺς ἐννοεῖ.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς στρατηγικῆς αὐτοῦ θέσεως ὁ λιμὴν Τρεῖς Μπουῦκες παρουσιάζει καὶ τακτικῶς πλεονεκτήματα ἀναμφισβήτητα· αἱ τρεῖς αὐτοῦ εἰσοδοί, εὐκόλως διὰ τορπιλλῶν πυθμένους δυνάμεναι νὰ φυλαχθῶσι, παρουσιάζου-

---

(*) * Ἄς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπομνήσωμεν ἐν παρόδῳ ὅτι ἐκ τῶν ἄνω πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς φαντασιοληξία ἢ ἰδέα περὶ παρατεταμένης ἐπιχειρήσεως διὰ ναυτικοῦ ἀγῆματος τὸ ὁποῖον ἐξερχόμενον ἀποστρεφεί τὰ πλοῖα πολυτίμου προσωπικοῦ.

σιν ἐν μέτρῳ τὴν ἐπιθυμητὴν τοῦ Ναπολέοντος στρατηγικὴν γραμμὴν.

Ὅσον ἤδη ἀφορᾷ τὴν λοιπὴν τῆς Σκύρου ὀχύρωσιν δὲν ἔχομεν ἢ δι' ἐλάχιστα νὰ μεριμνήσωμεν σημεία.

Ὀλόκληρος ἡ βορειανατολικὴ ἀκτὴ εἶνε ἀπρόσιτος σχεδὸν διὰ τὸ βραχῶδες καὶ ἀλίμενον ἡ δὲ νοτιὰ καταλληλοτάτας παρουσιάζει διὰ τὴν ὀχύρωσιν διαμορφώσεις.

Τὸ ζήτημα τοῦ ὕδατος δέον ἐπισταμένως νὰ μελετηθῆ, πιθανὸν δὲ νὰ μὴν ἀποθῶσιν ἄκαρποι ἐὰν ἐκτελεσθῶσιν ὑδραυλικαὶ ἐργασίαι ἐπὶ τῆς φρακτοῦσης τὴν εἰσοδὸν μικρᾶς νησίδος Σαρακηνῶ, ἔνθα ὑπάρχει ἤδη μικρά τις πηγὴ. Ἐπίσης δύναται τις διὰ σχετικῶς μικρᾶς δαπάνης νὰ προμηθευθῆ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἐτέρου ἐξαιρέτου τῆς Σκύρου ὄρμου τῆς Καλαμιτίσας.

Καίτοι θεωροῦμεν ἤδη περιττὴν πᾶσαν τῶν ἀνωτέρω ἀνακεφαλαίωσιν δὲν νομίζομεν ἄσκοπον νὰ καθορίσωμεν ὅποια δέον νὰ εἶνε καθ' ἡμᾶς ἡ σειρὰ τῶν ἔργων τὰ ὅποια θὰ συμπληρώσωσι τὰς πολεμικὰς κατὰ θάλασσαν τῆς Ἑλλάδος παρασκευάς.

1or) *Ναυπήγησις ἀκτοφυλακίδων ἐφ' ὅσον διὰ μιᾶς δυνάμεθα νὰ διαθέτωμεν ἐπαρκῆ ποσά.*

2or) *Κατασκευὴ ἐλαφρῶν καὶ ταχέων προσκόπων.*

3or) *Ὀχύρωσις καὶ κατάλληλος ἐνέργεια ἐν Σκύρῳ.*

Δὲν γνωρίζομεν κατὰ πόσον θὰ ἀντικρούσωσιν ἡμᾶς οἱ τάναντία φρονοῦντες· νομίζομεν ὅμως ὅτι πάντα συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῶν ιδεῶν ἅς ἐν τῇ παρούσῃ ἐξεθέσαμεν.

Πιθανὸν βεβαίως νὰ μὴν εἰσακουσθῶμεν θὰ ἦτο δὲ παράλογον νὰ ἔχωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἰαξιώσεις· ἔχομεν ὅμως τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ δοθῇ ἀφορμὴ εὐρύτερον νὰ συζητηθῶσι τὰ ζητήματα ταῦτα ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ, ναυτικῷ καὶ στρατιωτικῷ κόσμῳ, ὅπου ἄλλοι ἐμπειρότεροι ἡμῶν εἰς τὰ τοιοῦτου εἴδους θέματα, θὰ ἐκφέρωσι πλεῖότερον ἴσως τῆς ἡμετέρας δικαιολογημένην τὴν γνώμην αὐτῶν.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

**Συνθήκαι βολής τῶν ἐπαναληπτικῶν
πολυβόλων.**

